

'GEWELD IN GEZINNEN: VERHALEN CREËREN NIEUWE WEGEN'

Congres kinder-en jeugdpsychiatrie en –
psychotherapie

Interactie-Academie

Kristel Kuppens

20&21 september 2017

Intro

- Voorstelling: Interactie-Academie vzw en Jeugdzorg Ter Elst vzw
- Zoektocht gebaseerd op
 - methodiek 'Verhalen brouwen' ontwikkeld door Sabine Vermeire (Interactie-Academie vzw) in het werken met kinderen.
 - Narratieve inspiraties (Jenkins, White, ...)
- Hier toegepast binnen de setting gezin.
- Thema gewelddynamiek.

Zoektocht ...

Werken rond emoties in gezinnen waar 'geweld' een thema is

Emoties

- Hulpverlener:

ongerustheid, onrust, kwaadheid, onmacht, onbegrip,....
gevoel snel te moeten handelen/ingrijpen.

- Gezinnen:

Kinderen:

stilzwijgen, kwaadheid, verwarring, schuldig voelen,
blokkeren, loyaliteitsgevecht

Ouders:

verzet, afhaken, schaamte, sociaal wenselijke verhalen,
kwaadheid

Spreeken en luisteren

- Complex:

Zowel ouders laten spreken over eigen grensoverschrijdend gedrag als het niet-veroordelend luisteren naar deze verhalen is complex.

- Maatschappelijke oordelen – sociale perspectieven
- Identiteitsvereniging – focus zit op geweld/daderschap

Zoektocht naar ...

Oef. Wie in je nabijheid mag je confronteren?

Zoektocht: (Jenkins, 2008)

- **Dialog** : niet-veroordelen toch mobiliseren tot verandering.
- Eigen individuele en gezinswaarden en hun **contrast** met gewelddadig handelen.

Metafoor 'De Storm'

- Het gaat om gezinnen die zich op een woelige oceaan bevinden waar stormen woeden. Hun focus zit op de storm: de openlijke of onderhuidse spanningen. Hierdoor raken ze de onderlinge verbindingen met elkaar kwijt. Ieder levert zijn gevecht op overleven. Ze hebben enkel nog probleemverhalen, verhalen die hen vastzetten. Ze geloven niet langer in verandering, niet in zichzelf, niet in elkaar.
- Dit voel je vaak ook in de spreekkamer: Je krijgt telkens dezelfde probleemverhalen, beschuldigingen vliegen over en weer, de focus zit op wat niet lukt, moedeloze verhalen,

Rudy en Nadine

NSG

Gedwongen opname in MFC van 13-jarige zoon Dillen (JRB)

Strijd rond verblijfsregeling

Wederzijdse beschuldigingen: hevige conflicten met uiteindelijk agressie/bedreiging van Rudy t.o.v. moeder, HV, JRB, Nadines ex.

Veiligheid wordt een belangrijk thema.

Resulteert in verblijfsregeling bij moeder, later in een gedwongen opname in ons MFC Ter Elst.

Conflict in vele richtingen

Een verhaal vol geweld

- Inzoemen op proces van Rudy en Nadine

- rusteloze opstart

- strijdverhalen met agressie als rode draad

- identiteit van Rudy lijkt vernauwd tot deze thema's:

zich niet laten doen, des noods met geweld, lak aan gezag, niet meewerken aan 'het Systeem', gaat voor niemand uit de weg.

Houding als therapeut:

- intern: aansluiten, stil vallen, luisteren, wild ongerust, moedeloos, soms geïrriteerd, ...

- extern: verkennen van andere positieve terreinen, spreken over conflictspiralen en effect ervan, over eigen ouderschap naast de strijd, ... blijken een slag in het water.

Hoe verder? Confronteren of aansluiten?

- Dilemma als HV
- Op het werken met geweld in gezinnen zit een grote maatschappelijke druk. Geweld markeert een maatschappelijke grens.
- Als hulpverlener word je geacht het geweld te stoppen en te werken met morele imperatieven over goed en fout, over hoe het hoort te zijn.
- Praktijkervaring moraliserende interventies:
 - verzet, afhaken, sociaal wenselijke verhalen
 - geweld stopt niet

Circulaire Wisselwerkingen die elkaar versterken

- We zitten in verhalen die verder vast zetten.
- Rudy - moeder, JR, consulent, HV,
Hij voelt zich machteloos tov de perceptie dat hij als een agressor gezien wordt. Hij is kwaad omdat iedereen zijn oordeel toch al klaar heeft: moeder, JR, consulent, HV, Niemand ziet waarom hij zo kwaad is, wat hem is aangedaan. Deze machteloosheid maakt hem opnieuw woedend.
- Hoe meer Rudy zijn zoon thuis wil en probeert op te boksen en tegen deze perceptie hoe meer hij verschijnt als een agressor.
- Ook in zijn eigen zelfbeleving lijkt hij doorheen de tijd verengd te zijn tot enkel dit aspect van zijn identiteit. Iemand die opkomt voor zichzelf, als het nodig is met geweld.
- Nadine: Ook zij geeft af en toe aan hoe moeilijk het is om met Rudy van mening te verschillen, dat ze dan in heftige ruzies terecht komen.

Een dwingende, reducerende kijk

- Metafoor 'Storm' .
- Rudy en Nadine = vele ervaringen en omstandigheden die hun wereld vernauwden.
- Standpunten en emoties krijgen steeds strakker vorm, zijn onmacht slaat telkens om in geweld.
- Geweld roept op zijn beurt een verstrakken van standpunten op.

- Dwingende focus op geweld dr.HV-JRB
- Geweld heeft als effect dat er een dwingende en reducerende kijk ontstaat
Risico: ouder = enkel problemdiagnose

Identiteiten die vast zetten

- We zitten in identiteiten die vast zetten. Partner-gezins en individueel niveau.
- Rudy en Nadine lukken er niet in om een gevoel van positieve identiteit te ontwikkelen als NSG, ook niet over elkaar. Een nieuwe partnerbreuk dreigt.
- Het zou steunend zijn als ze nieuwe stukken bij elkaar konden ontdekken, los van het geweldthema. Als we andere ondergesneeuwde vaardigheden, ondersteunende narratieven opnieuw naar de oppervlakte zien komen.

Tijd voor ademruimte

Hoe krijg je iets anders te zien?

- Jenkins (2008):

Beweging en verandering ontstaan wanneer je je interventies ent op de eigen capaciteiten, verlangens, wensen, belangrijke waarden van de cliënt.

- Vermeire (2007)

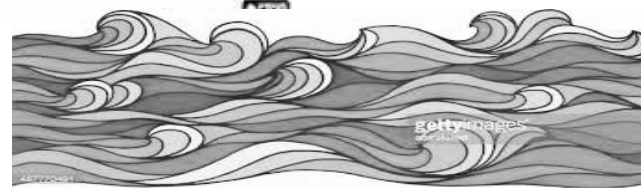
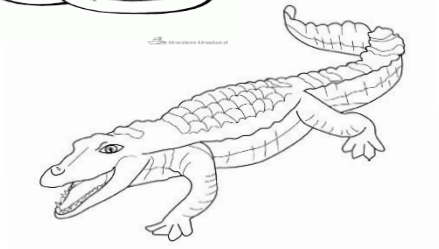
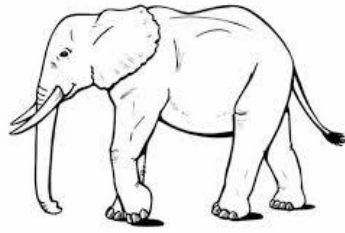
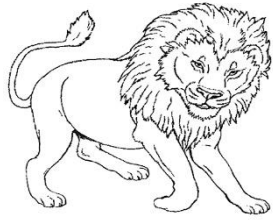
De kracht van verhalen brouwen.

Het verlaten van gekende paden –

Introductie methodiek

- toetsende houding ok voor hun?
- normaliserende houding gewoon een methodiek
- erkennende/nieuwsgierige houding 'duidelijk, rechtuit en eerlijk'

Maak er jullie verhaal van: wat hebben ze nodig? Hoe gaan ze aan de slag?

- Oef.

- Wat valt er op?

Een waarden-vol verhaal

- De geïntroduceerde verhalen zijn vaak een **metafoor** voor het ervaren van moeilijkheden en uitdagingen.
- De zelf gebrouwen verhalen bevatten vaak acties, hanteringwegen, waardevolle overtuigingen en ideeën die resoneren en overeenstemmen met wat mensen waardevol vinden in het leven.
- Dit maakt dat je hen kan uitnodigen tot het onderzoeken van deze ideeën die mogelijk ook binnen hun probleemsituatie helpend zijn.

- Pact
- Verkenning
- De olifant die draagt (bergen en rivier)
- De krokodil die aan prospectie doet
- De leeuw en de slang die het dorp ... uitmoorden

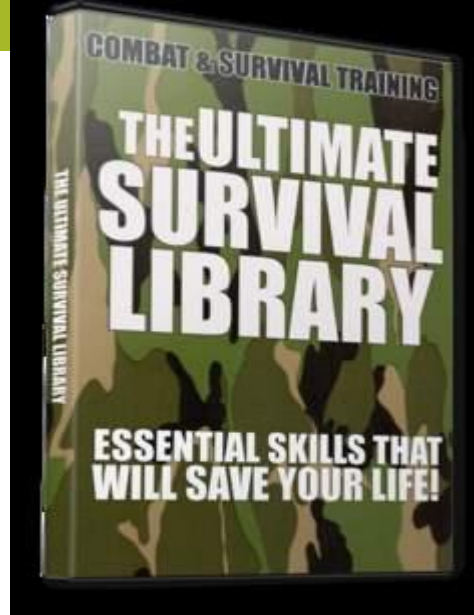
Ze tonen in hun verhaal zaken waar ze waarde hechten aan.

→ verkennen.

De olifant die draagt

- Ik vraag Rudy of hij, kijkend naar zijn eigen omgeving, iemand ziet die anderen soms draagt.
 - ✓ Individuele identiteit
 - ✓ Partneridentiteit

Survivalexpertise

Onafhankelijkheid:

Sluw, slim en creatief

Elk moet een eigen weg kunnen volgen. Onafhankelijkheid is een belangrijk iets. Alle dieren in het verhaal zijn 'onverschrokken solo-overlevers'.

Om 'je eigen weg te kunnen volgen' soms ook '(tijdelijke) samenwerking nodig' om onafhankelijk te blijven (cfr. om te overleven hebben ze elkaar soms tijdelijk nodig).

- ✓ Rudy's identiteit
- ✓ Nadines identiteit
- ✓ partneridentiteit

De leeuw die ...

Dubbel luisteren naar geweld (Carey, 2009)

Strijden tégen en **strijden vóór**

- Het leven is hard. Geweld is soms nodig. ... voor je eigen overleven en dat van anderen.

Bescherming van jezelf des noods met geweld

Bescherming van anderen

- Vechten *tegen* moeder *voor* meer tijd met zijn zoon

Verruiming weg van geweldidentiteit

- Daadkracht en bescherming.
- De leeuw staat voor kracht en onverschrokken zijn.
- Uitbreiden naar andere terreinen: huis, periode op straat, ex-Nadine

Ook een portier wordt afgelost

- Het belang van aflossen. (portier-dokwerker)
 - Bavardage (Flor Peeters, 1998)
 - Rudy ontdekt dat het oké is om je te (laten) begrenzen wanneer je acties negatieve effecten riskeren.
 - ✓ Nadine wanneer ze te lang moet dragen.
 - ✓ Rudy wanneer hij te heftig wordt.
 - Ze vinden het een goed idee om alert te zijn voor signalen en elkaar toe te laten over te nemen.
- = nieuwe identiteit verbinden met vertrouwde identiteit

Rustiger vaarwater

- Stilaan komen er in de woeste overspoelende oceaan, veilige oevers in het vizier. Plekken waar ze voor anker kunnen gaan en waar ze opnieuw verbinding met elkaar vinden.

- Via
 - verkennen belangrijke waarden
 - bij elkaar verkennen om opnieuw partnerverbinding te voelen
 - herontdekte stukken bevolken eigen identiteit en partneridentiteit

En als we het nu eens 'anders' doen

- Gewelddadig handelen wordt bespreekbaar:

Wanneer Rudy kwaad wordt op moeder,

✓ wil hij dat zij zijn vraag naar meer tijd met zijn zoon hoort.

✓ Wil hij dat ze ziet dat hij een goede relatie heeft met zijn zoon

Blijkbaar gaat door zijn stijl zijn boodschap verloren en zorgt dit voor een tegenreactie bij moeder waardoor de conflictcyclus waarin Rudy en moeder verwickeld zitten blijft voortbestaan.

Welke stijl zou hij kunnen uitproberen om mogelijks een andere reactie te krijgen bij moeder?

Een staakt het vuren

Het Pact:

- Er wordt een tijdelijk 'staakt het vuren' afgekondigd
 - juridische strijd in de koelkast
 - focus op vorm geven eigen NSG
 - focus op eigen ouderschap ipv op strijd met moeder: Rudy als vader

Vader Rudy

- Stop-verken-plan:
 - Stoppen met doen
 - Op verkenning gaan
 - Plan opzetten
-
- Voorbereiden van de zitting op de JRB
 - Wat zijn de thema's van de consulente, van moeder
 - Welke thema's willen ze graag zelf inbrengen: opvoedingsthema's schuiven naar voren
 - Wie neemt welke rol op: Rudy, Nadine, ik.

Van marginalisering naar herverbinding

- Door mensen opnieuw te verbinden met zichzelf, met hun gezin, met maatschappelijke opvattingen die aansluiten in de buitenwereld komen ze stap voor stap los van hun gemarginaliseerde positie.
- Rudy en Nadine raken opnieuw meer verbonden met elkaar en met anderen. Er ontstaan ideeën hoe zij vanuit een positieve partner-, ouder- en individuele identiteit de toekomst tegemoet kunnen treden.

- positieve individuele –en partneridentiteit (dragen, aflossen, daadkracht)

- identiteit verbinden met gezin van herkomst
(Rudy's vader(dokwerker-partner-
schoolwerk))

vuistwerk is niet in alle omstandigheden de juiste weg

=nieuwe identiteit verbinden met vertrouwde identiteit

- verbinding met rechtbank via nieuw ontdekte stukken (rijkere identiteit ipv 'agressor')

Van geweldspiralen naar een veiligheidsplan

- Vanuit de erkenning van deze krachtige identiteitsstukken bespreken we de moeilijkere agressie thema's.
- Rudy merkt o.a. op dat zijn zoon soms met angst naar hem kijkt. Hij staat voorzichtig toe om samen een 'veiligheidsplan' te ontwikkelen voor die momenten dat de spanningen te hoog oplopen.
- Rudy lijkt zich rustiger te voelen omdat hij ook gezien wordt als een man met sterktes. Zijn daadkracht en lef tonen zich op een sterke wijze maar hebben ook een keerzijde. Rudy's lef en vasthoudendheid komen soms over als dreigend en agressief. Samen concluderen we dat hij vaak beoordeeld wordt op zijn 'stijl' en dat er hierdoor niet meer naar zijn boodschap geluisterd kan worden.

- Steeds meer leren we Rudy kennen als een vader die nadenkt over zijn zoon, de moeilijkheden rond zijn zoon, zijn nieuwe gezin en hoe hij graag een goede balans wil vinden in zijn nieuw samengesteld gezin.
- Ook de rechtbank merkt deze nieuwe verhalen op. Zij krijgen niet langer enkel een geweldpleger te zien.

Als gevolg hiervan krijgt Rudy meer ruimte in zijn rol als vader vanuit de rechtbank.

Reflectie

- Via het metaforisch verhaal → waarden, acties en identiteit.
- Het verhaal toont een probleem dat aansluit, maar niet samenvalt met hun moeilijkheden.
- Waar voordien geen ideeën waren om met een moeilijke situatie om te gaan, ontstaan plots ideeën die misschien zuurstof geven aan ideeën die ook in hun reële leven helpend zijn. Plots ontstaan er weer mogelijkheden.
- Deze herontdekte identiteit een verleden, heden en toekomst geven kan nieuwe sporen aanreiken in het werken met gezinnen.
- Geweld blijft een thema - En – identiteit verruimt

A map of the North Sea region, showing the coastlines of England, the East Isles, and Belgium. A red cross is drawn on the map, centered in the North Sea. The map includes latitude and longitude lines and labels for various geographical features like the English Channel and the North Sea.

Gezinnen ontdekken hoe oceanen uit gebieden bestaan.

Gebieden waar stormen woeden.

Gebieden waar rustige en rijk bevolkte wateren te vinden zijn.

Ze ontdekken welke instrumenten ze nodig hebben om naar rustige wateren te laveren en raken opnieuw positief verbonden met zichzelf en met de anderen.